

Matti Aho
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

17.6.2016

Matkakohde ja -aika: Utrecht, Alankomaat 8.–9.6.2016
Kokouksen aihe: EFSA:n Advisory Forum
Osallistujat Evirasta: Matti Aho

YHTEENVETO

Neuvoa-antavan foorumin (AF) 60. kokous pidettiin Utrechtissa, EU:n neuvoston puheenjohtajavaltion Alankomaiden isännöimänä. Kokouksen tärkein aihe oli mikrobilääkeresistenssi, jota esiteltiin monipuolisesti. Myös AF:n viestintäryhmän uudelleen asemointi herätti mielenkiintoa. Pitkään valmisteltu ja nyt toimeenpantavana oleva EU:n yhteinen riskinarviointiagenda on saanut tuulta purjeisiinsa. Tietojenvaihto kokouksessa oli hyvin vilkasta.

Kokouksen kulku

Paikalla eivät olleet LT:n, TR:n, ME:n ja SI:n edustajat. Kokonaan uusia edustajia olivat lähettäneet NO ja FR. EFSA:n uusi viestintäjohtaja Barbara Gallani esiteltiin. Kokouksen puheenjohtajana toimi EFSA:n Bernhard Url.

Url antoi lyhyen lausunnon edellisestä päivänä EFSA:n päärakennukseen Parmaan postitetusta räjähdepaketista. Paketti oli osoitettu GM-paneelin tutkijalle. EFSA:n oma turvallisuushenkilökunta havaitsi paketin 7.6.2016 ja Italian poliisi tuhosi sen hallitusti saman tien. EFSA:n toiminta häiriytyi vain vähän. Asian selvittely jatkuu poliisiasiana.

Pääjohtajan jäsenvaltiokierros

DK kertoi pääjohtajan maaliskuisesta vierailusta. Viranomaistapaamisissa oli keskusteltu tiedeyhteistyöstä. Sovitun mukaisesti DK tulee organisoimaan asiantuntijatapaamisen liittyen metodologiaan, epävarmuuden ilmaisemiseen riski-hyöty analyseissä. Tanskalaisia kiinnostaa myös broilereista eristettyjen kampakobakteereiden fluorokinoloniresistenssi. Url oli tavannut elintarviketeollisuuden edustajia, jotka olivat olleet aluksi varsin kriittisiä. Keskustelun myötä kannat olivat huomattavasti pehmenneet.

NO:ssa oli pidetty seminaari sekä tavattu sidosryhmiä ja ministeri. Esillä oli ollut mikrobilääkeresistenssi ja integroitu, koko elintarviketajua koskevan riskinarvioinnin yhdistäminen ympäristöriskien arviointiin.

GR:ssa oli tavattu Art. 36:n mukaisia laitoksia focal pointin organisoimana sekä teollisuuden edustajia. Ministeriötapaamisessa oli ollut esillä erittäin polttava Lumpy skin disease tilanne.

NL oli organisoanut ministeriötapaamisen, jossa oli käsitelty NL:n parlamentin elintarvikkeisiin liittyviä kannanottoja. Virastotapaamisessa esillä oli EFSA:lle toimitettavan data laatu ja avoimen datan ajatukset. Hollantilaisten panelistien tapaamisessa oli pohdittu nuorien eli tulevien riskinarvioitsijoiden kouluttamista. NL halusi esitellä Urlille ajatustaan koko ketjua koskevasta riskinarviointimallistaan. Tapaamisiin oltiin erittäin tyytyväisiä.

NL painotti, että keskusteluissa oli noussut esille, että nykyinen EFSA:n toimintatapa ei ole kestävä (ts. vapaaehtoiset, harvenevat ja ikääntyvät panelistit) ja nyt on aika ryhtyä laatimaan uutta strategiaa vuoden 2020 jälkeiseen aikaan. Lisäksi kansainvälistä yhteistyötä on lisättävä. DE säästi ja käänsi EFSA:n rahoitusta koskevan kysymyksen komissiolle. Yhdessä todettiin, että AF:n on tuettava EFSA:n EU:n budjettisuunnittelussa.

Komission Lorenzo Terzi kertoi, että REFIT-hankkeen puitteissa käynnistetty EU:n elintarvikeasetuksen uudelleentarkastelu on vaiheessa, jossa komissio tuottaa vielä ennen vuodenvaihdetta 2016-17 työasiakirjan, jossa tarkastellaan erityisesti RASFF-järjestelmää, kriisienhallintaa ja EFSAan liittyviä kysymyksiä. Asiakirjalle tullaan järjestämään julkinen lausuntokierros. Sisältöä ei avattu lainkaan.

ES muistutti komissiota, että jäsenvaltiot ovat tehneet mittavia investointeja mm. tietojenkeruuseen ja jäämävalvontaan. Näille alueille ei haluta harkitsemattomia muutoksia.

AF:n toimintatapa

EFSA:n Jeffrey Moon esitteli luonnosta uudistetuksi hallintokomitean päätökseksi koskien AF:n toimintaa. Samalla esiteltiin ehdotusta AF:n jäsenten julkilausumaksi sitoutumisesta joukkoon toiminta-periaatteita.

Keskustelussa esitettiin pienehköjä tarkentavia ehdotuksia tekstiin (SE, FR, IT, GR, DE ja BE). Jäsenvaltioiden EU-edustustojen rooli on kirjoitettu väärin. Art. 5:n viittausta AF:n jäsenen tehtävästä edistää EFSA:n ja kuluttajien välistä yhteistyötä pidettiin ylimitoitettuna. Focal point –toiminnan velvollisuudet on tarkennettava suppeammiksi.

Julkilausumaehdotusta pidettiin tervetulleena. Velvoittavia sanamuotoja haluttiin pehmentää (FI). Yhdessä todettiin, että lausuma ei voi olla juridisesti sitova.

EU:n yhteinen riskinarviointiagenda

LT esitteli valmisteluryhmän esityksen keskusteluryhmän mandaatiksi. Esitys todettiin asialliseksi. Keskustelussa pohdittiin yhteistyön syventämistä koskemaan myöhemmin infrastruktuuria (DE). Myös menetelmiä ja malleja koskevaa yhteistyötä tarvitaan. Myöhemmin selvisi, että FR, DE ja DK ovat tällaisen jo käynnistäneetkin.

EFSA:n Stef Bronzwaer esitteli konseptiasiakirjan koskien EU:n yhteisen riskinarviointiagendan sisältöä. Keskustelussa todettiin, että asiakirja on tässä vaiheessa päivittyvä. Ensin toivotaan jäsenvaltioiden kontribuutioita syyskuuhun mennessä, mitä hankkeita kukin olisi valmis vetämään. Sitten vuorossa on ilmoittautuminen partneriksi em. hankkeisiin joulukuuhun mennessä. Kaikkia aiemmissa AF:n työpajoissa esillä olleita aiheita ei ole sijoitettu konseptiasiakirjan taulukoihin, mutta kun asiakirjaa tarkennetaan, sopivia on mahdollista palauttaa.

EFSA:n tuoreista mandaateista nostettiin esille komission pyyntö arvioida EU:ssa hyväksymättömien, tuotteissa matalina pitoisuuksina (<0,9 %) esiintyvien muuntogeenisten ainesosien riskejä. FR totesi, että vastaava on tehty heillä elokuussa 2015, kielteisillä päätelmin. Edelleen komissio on pyytänyt EFSAa täydentämään bisfenoli-A:ta koskevan arvion liittyen NL:n tekemään arvioon aineen immunologisista vaikutuksista. Koko bisfenoli-A:ta koskeva arviointi uudistetaan vuonna 2018. Tätä valmistelua varten perustetaan työryhmä, johon toivotaan ainakin DE:n, FR:n, NL:n, DK:n ja SE:n asiantuntijoita. EFSA on keskustellut UK:n kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä koskien vitamiinien saantia. Luvassa on yhteinen lausuma, jossa selvitetään syitä eri arvioissa saatujen arvojen eroille. Myöhemmin IE kertoi saaneensa tehtävän samalla alueella.

Uudet ja päivitetty riskinarviointihankkeet eri jäsenvaltioissa herättivät erittäin vilkkaan, joskin hieman strukturoimattoman keskustelun.

FR totesi käynnistäneensä mikrobilääkeresistenssiä koskevan hankkeen, jossa haetaan vaihtoehtoja antibiooteille. FR:ää kannustettiin pohtimaan tuotantotapoja ja terveydenhuoltoa korvaavien aineiden rinnalle. NL totesi ryhtyneensä tietojenvaihtoon EFSA:n ja DE:n kanssa koskien kloramfenikolin ja malakiittivihreän riskejä.

NO kertoi saaneensa kiireisen arviointitehtävän hirvieläinten näivetystaudista (CWD). Norjalaiset saavat arvioinnin elintarviketurvallisuutta koskevan ensimmäisen vaiheen valmiiksi kesäkuun loppuun mennessä. Toinen, itse taudinaiheuttajaa ja tautia koskeva arviointi valmistuu myöhemmin. Tässä

vaiheessa oli havaittu, että USA:ssa ja Kanadassa tehdyt arvioinnit poikkeavat toisistaan. UK on julkaissut taudista raportin.

DE mainitsi hankkeistaan kolistiiniresistenssin tarttuvuuden, eri alkaloideja koskevat hankkeet (tropiini, pyrrolizidiini ja lupiini) sekä ravintolisien riskit. Myös BE on raportoimassa ravintolisistä.

Mikrobilääkeresistenssi

EFSA:n Marta Hugas, EMA:n Jordi Torren, ECDC:n Dominique Monnet ja DG SANTE:n Martial Plantady esittelivät kukin virastonsa aktiviteetteja liittyen mikrobilääkeresistenssiin. Tätä seurasivat NL:n, FR:n, AT:n, UK:n ja DE:n esitykset.

Komissio esitteli suullisesti suunniteltua tiekarttaa. Strategisia pilareita on kolme: 1) parhaiden käytäntöjen vaihto; one health periaate, 2) innovaatioiden ja tutkimuksen edistäminen; uudet lääkeaineet, nopean diagnostiikan kehittäminen, rokotteet sekä 3) kansainvälisen ulottuvuuden vahvistaminen; resistenssin lisääntymisen vakavuuden propagointi, kauppaan liittyvät kysymykset, työ YK-järjestelmän piirissä. FI pyysi, että keskimmäiseen pilariin otettaisiin mukaan innovointi ja tutkimus liittyen tuotantojärjestelmiin. NL tuki. NL arvioi, että heidän markkinoillaan on noin 20 % hyväksymättömiä antibiootteja. DE kertoi tutkivansa horisontaalista geenien siirtymistä eli resistenssin tarttuvuutta.

Nousevat riskit

EFSA:n Ana Afonso esitteli puhelimitse nousevien riskien ryhmien työtä. Keskustelussa pohdittiin sitä, kuinka nousevia riskejä koskevaa tietoa saataisiin myös teollisuudelta. BU toi esiin huolensa lumpy skin taudin (LSD) nopeasta leviämisestä. NL tuki BU. FR painotti, että eläintautien suhteen on erittäin tärkeää olla selvillä, mitä EU:n rajojen ulkopuolella tapahtuu.

AF:n viestintäryhmän tulevaisuus

EFSA:n Stef Bronzwaer esitteli tausta-asiakirjan viestintäryhmän työn kehittämisestä. Perusajatus on muuttaa ryhmä tieteelliseksi verkostoksi. Ehdotus herätti merkittävää vastustusta, viestintäryhmän haluttiin paremminkin olevan entistä tiukemmin AF:n apuna. FI, NL ja DK sekä osittain myös DE pitivät puolestaan tervetulleena, että ryhmän työhön tulisi mukaan viestintä- ja ihmistieteellistä pohdintaa. Päädyttiin siihen, että EFSA valmistelee uuden toimeksiantoluonnoksen ryhmälle keskustelun pohjalta.

EFSA:n Barbara Gallani kertoi viestintäryhmän edellisen päivän tapaamisen tuloksista. AF:n jäsenet osallistuivat seminaariin. Katso erillinen matkakertomus.

Ciguatera-myrkytyksiä koskeva laaja hanke

ES esitteli koordinoimaansa Ciguatera-myrkyä koskevaa hanketta, johon osallistuu 13 organisaatiota 5:stä eri jäsenvaltiosta. Projektiin haluttiin dataa epidemioista myös osallistujavaltioiden ulkopuolelta.

Johtopäätökset EFSA:n ensimmäisestä naapurisuusohjelmasta

EFSA:n Stef Bronzwaer esitteli ohjelman myönteiset tulokset. Keskustelussa todettiin, että Välimeren alueen valtioiden yhteinen SAFEFOODERA-ohjelma olisi syytä koordinoida seuraavan naapurisuusohjelman kanssa.

Raportti tieteellisestä hormonihäirikötapaamisesta

DE kertoi organisoineensa kutsupohjalta työpajan, jossa tavoitteena oli luoda raamit hormonihäiriköiden määrittelyn laatimiselle komission avuksi. Paikalla olleet 23 tutkijaa pääsivät keskusteluiden jälkeen yhteisymmärrykseen, joka on sittemmin herättänyt keskustelua ja myös arvostelua. Lausuman perusta on yksi vaikuttava aine, yksi riskinarviointi –periaate. NL yhtyi arvostelijoiden joukkoon. Kiista koskee erityisesti endokriinisen vaikutuksen voimakkuutta kuvaavan potency-käsitteen sisällyttämistä määrittelyyn.

Komissio julkaisi laatimansa riskinarviointiin (vs. vaaranarviointiin) perustuvan määritelmän AF:n kokouksen jälkeen eli 15.6.2016. Kukaan ei tunnu olevan tyytyväinen tähän – eri näkökulmista tosin, vaikka kiistanalaista potency-käsitettä se ei sisällä eikä myöskään sosioekonomisia seikkoja.

Raportti ImroRisk-mallia koskeneesta työpajasta

CY kertoi onnistuneesta työpajasta. Katso erillinen matkakertomus tästä tapahtumasta.

EFSAn hanke datan laadun parantamisesta

EFSAn Stef Bronzwaer kertoi, että AF:n 59. kokouksessa valmisteltu hanke etenee. EFSA valmistautuu rahoitukseen ja valitsee pilottiin osallistujia halukkaiden joukosta (FI mukana). Päätökset tehtäen kesä-heinäkuussa ja pilotti ulottunee vuoteen 2018.

Keskustelussa kysyttiin komissiolta, miksi RASFF-järjestelmää varten ollaan rakentamassa uutta tietomallia, kun jäsenvaltiot ovat investoineet paljon EFSAn tiedonkeruun pohjalla oleviin malleihin. Komissio katsoi, että valmistelun taustalla ovat kansainväliset standardit. Yhteensopivuusongelmasta ollaan tietoisia. AF totesi yhteisesti, että tähän asti tehtyä työtä datamallien kanssa ei pidä heittää kevein perustein syrjään.

Toveruusohjelma

EFSAn Stef Bronzwaer kertoi, että parhaillaan valmistellaan ohjeistusta toveruusohjelman isännille. LV, NO, DE ja UK muodostavat ohjausryhmän, joka auttaa EFSAA ohjeistuksen laatimisessa. Haku koulutusohjelman organisointia varten on tulossa pian.

Allergeenit elintarvikkeissa

NL esitteli hankettaan, jossa oli haettu referenssiannoksia eri allergeeneille elintarvikkeissa. NL aikoo esittää EFSAlle kysymyksen aiheesta. DE totesi, että asia kiinnostaa monia kuten EU:n yhteisestä riskinarviointiagendasta voi päätellä. DE:n mukaan työläin osa asiaa on kirjallisuuden läpikäynti, ehkä EFSA voisi auttaa tässä. SE kertoi, että heille aihe on erittäin ajankohtainen. EFSAn Juliane Kleiner totesi, että EFSAn 2014 mielipide allergeeneista päätyi siihen, että dataa tarvitaan lisää. MK totesi, että EU:n tutkimuksen 7. puiteohjelman piirissä on hankkeita aiheeseen liittyen.

NL hanke koko elintarvikkeketjua koskevista riskinarvioinneista

NL esitteli hankettaan koko tuotantoketjua koskevista riskinarvioinneista. Ensimmäinen, punaista lihaa koskeva raportti on valmistunut ja siinä annetaan koko joukko suosituksia koskien elintarviketurvallisuutta ja eläinten hyvinvointia. Tavoite on, että pala palalta käydään kaikki tuotantoketjut lävitse ja lopulta palataan takaisin punaiseen lihaan (seuraava on pienen riistan tuotantoketju).

FI toivotti hankkeen erittäin tervetulleeksi ja tarjosi kokemustaan avuksi.

LV:n koirien megaesphagus-ongelma

LV:ssa oli lukuisia tapauksia alun perin megaesphagus-ongelmaksi todettua koirien tautia. Sitten taudin kuvausta tarkennettiin polyneuropatiaksi. Tapauksia oli ilmennyt penikkatautiepidemian ja siihen liittyvän rokotekampanjan yhteydessä. Koiranrehuja oli tutkittu intensiivisesti, tuloksetta. LV pyysi tietoja vastaavista tapauksista muissa jäsenvaltioissa.

Seuraavat kokoukset vuonna 2016 ovat Bratislavassa 28.–29.9. ja Parmassa 7.-8.12.